

Representantforslag 43 S

(2010–2011)

fra stortingsrepresentantene Elisabeth Aspaker, Svein Harberg, Henning Warloe og Ingjerd Schou

Dokument 8:43 S (2010–2011)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Elisabeth Aspaker, Svein Harberg, Henning Warloe og Ingjerd Schou om tydeligere retningslinjer for nasjonale prøver for å sikre sammenlignbare resultater mellom skolene og at flest mulig elever deltar

Til Stortinget

Bakgrunn

Siden 2007 har det blitt gjennomført nasjonale prøver i lesing på norsk, lesing på engelsk og regning for elever på 5. og 8. trinn i grunnskolen. Formålet med prøvene er å kartlegge i hvilken grad elevenes ferdigheter er i samsvar med læreplanens kompetansemål for de grunnleggende ferdighetene lesing på norsk, lesing på engelsk og regning.

Nasjonale prøver er en viktig kilde til styringsinformasjon om resultater i den norske skolen. Informasjonen fra prøvene skal brukes som grunnlag for kvalitetsutvikling på skoler, hos skoleeiere og på regionalt og nasjonalt nivå. I tillegg kan systematisk bearbeiding og bruk av prøveresultatene bidra til å styrke skolens arbeid med tilpasset opplæring. Resultatene fra prøvene må ses i sammenheng med annen informasjon om elevene som skolen har tilgang til. Sammen med internasjonale undersøkelser som PISA (Programme for International Student Assessment), PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study), TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study) og ICCS (International Civic and Citizenship Education Study), er de nasjonale prøvene viktige indikatorer på kvaliteten i norsk skole og elevenes læringsutbytte.

Skolen bør i større grad oppmuntre til foreldreen-gasjement knyttet til selve innholdet og resultatet av opplæringen. De nasjonale prøvene gir skolen et bedre grunnlag for dialog med foreldre/foresatte om elevenes progresjon og læringsutbytte. Presentasjon av resultater fra blant annet nasjonale prøver og hvordan skolen kan følge opp og i samarbeid med foreldre/foresatte, vil bidra til å styre foreldreengasjementet inn på et konstruktivt og vesentlig spor.

Fritakspraksis

Skolene kan gjøre vedtak om å fritta en elev dersom eleven får spesialundervisning etter kapittel 5 i opplæringslova og/eller får særskilt norskopplæring etter opplæringslova § 2-8, og det i tillegg er klart at prøvene ikke vil ha mye å si for opplæringa til eleven. Elevens foresatte kan likevel bestemme at eleven skal gjennomføre prøven.

Ifølge tall hentet fra Skoleporten utgjør andelen elever med fritak fra nasjonale prøver 2010 (jf. forskrift til opplæringsloven § 2-4 eller forskrift til privatskoleloven § 2-4) i engelsk og lesing på 5. trinn 7,4 pst., mens fritaksprosenten for 8. trinn er på 3,7 pst. Andelen med vedtak om spesialundervisning er i overkant av 7 pst. både i Oslo og i landet totalt. Det var i 2010 til dels store forskjeller mellom skolene når det gjelder andel av elevene som var fritatt fra deltagelse i nasjonale prøver.

De fleste skoler hadde lite eller ikke noe fritak, mens en del skoler pekte seg ut med høy andel fritatte elever. Variasjonene var større for 5. trinn enn for 8. trinn. Det var store variasjoner også mellom skoler der om lag like stor andel av elevene hadde vedtak om særskilt språkopplæring og/eller spesialundervisning. Det er elever i disse to gruppene som skolene etter individuelle vurderinger kan vurdere å fritta.

Dersom forskjellene mellom skolene med hensyn til andel elever som blir fritatt fra nasjonale prøver

skyldes ulik tolkning av fritaksbestemmelsene, kan dette ha ført til at resultatene fra de nasjonale prøvene ikke gir et korrekt bilde av forskjellene mellom de ulike skolene og elevenes nivå i de ulike ferdighetene. En slik feilkilde er det viktig å eliminere. Dette er trolig også bakgrunnen for at Utdanningsdirektoratet har varslet at man vil se på fritakspraksis og undersøke nærmere om det er ulik praksis med hensyn til hvilke elever som kan fritas og de som blir fritatt. Utdanningsdirektoratet gjør det imidlertid klart at det ikke er grunn til å tro at Utdanningssetaten i Oslo eller andre kommuner fritar flere elever fra nasjonale prøver enn det lovforskriften gir adgang til. Dermed imøtegår direktoratet påstander om at Oslos gode leseresultater skyldes fritak for store grupper elever.

Utdanningsdirektoratets varslede gjennomgang av fritaksreglene bl.a. i Oslo er viktig for at det ikke skal herske tvil om prøveresultatene. Oslo kommunes uavhengige kommunerevisjon, tilsvarende Riksrevisjonen, har undersøkt særlig skoler med høyt fritak og tilbakevist tvil om misbruk av fritaksreglene i Oslo. En rekke Oslo-skoler har en langt høyere andel elever med vedtak om spesialundervisning eller særskilt norskopplæring som kvalifiserer til fritak, enn de som faktisk blir fritatt. Eksempelvis hadde 25,5 pst. av Oslo-elevene på 5. trinn slike vedtak i 2008, men bare 9,8 pst. ble fritatt fra prøvene. Til sammenligning ble 15,7 pst. av denne elevgruppen fritatt på nasjonalt nivå. Konkret betyr dette at mange Oslo-elever som oppfyller nasjonale krav til fritak fra nasjonale prøver, likevel gjennomfører disse prøvene.

Tydeliggjøring av retningslinjer

Det er avgjørende at fritaksbestemmelsene praktiseres likt i skolene, fordi det ellers kan reises tvil om sammenligningsgrunnlaget for vurderingen av resultatene fra de nasjonale prøvene. Store og til dels uforklarlige variasjoner i andelen fritatte elever understreker behovet for at regjeringen og kunnskapsministeren tar initiativ til tydeligere retningslinjer for nasjonale prøver generelt og fritaksreglementet spesielt. Dersom de nasjonale prøvene skal være en kilde til styringsinformasjon om resultater og kvalitet i den norske skolen, er det viktig at det ikke hersker tvil om tilliten til resultatene.

En overordnet hensikt med de nye retningslinjene må være å sørge for at flest mulig elever deltar på de nasjonale prøvene. Klarere retningslinjer skal bidra til å eliminere usikkerheten knyttet til resultatene og som ofte forklares ved å vise til ulik praktisering av reglementet på skole- og kommunenivå. Det bør i denne sammenheng vurderes om prosentvis andel fritatte elever med spesialundervisning og særskilt norskopplæring bør være offentlig tilgjengelig informasjon sammen med prøveresultatene for å motvirke at sammenligningsgrunnlaget kan trekkes i tvil.

Praksisen med å offentliggjøre resultatene av de nasjonale prøvene er en sentral og viktig forutsetning for å forbedre kvaliteten i skolen. Skoler med særskilte avvik må følges opp med tanke på å klarlegge årsaksforhold og etablere ny praksis der det er nødvendig av hensyn til å sikre elevene et forsvarlig opplæringstilbud. Skolens betydning som samfunnsinstitusjon gjør det ønskelig å legge til rette for en mer opplyst debatt om utviklingen i norsk skole ikke bare i norske kommunestyre, men i samfunnet generelt. Uten innsyn gis det heller ikke muligheter til å korrigere kursen. Oslos skolefremgang kan i hovedsak tilskrives fire forhold; systematisk gjennomført testing, åpenhet om resultatene, klare krav til skolene og høye forventninger til elevene.

Forslag

På bakgrunn av dette fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen utarbeide tydeligere retningslinjer for nasjonale prøver generelt, og for fritaksreglementet spesielt.
2. Stortinget ber regjeringen praktisere full åpenhet om fritaksprosenter og prøveresultatene fra de nasjonale prøvene som et ledd i kvalitetsutvikling i norsk skole.
3. Stortinget ber regjeringen gjennomføre kontroll og stikkprøver av skoler, og bidra til at skoler med særskilte avvik følges spesielt opp.

26. november 2010